

Kris Tavernier

De genade van God en de weg naar herstel

Lukas 15

Inleiding

In Lukas 15 vinden we drie gelijkenissen. Veelal worden deze gelijkenissen in hun verband met elkaar gelezen, en zo hoort het ook als we ze willen begrijpen. Als de Heer Jezus gelijkenissen vertelt, dan is dat steeds in een bepaald verband of met een bepaald doel. De eerste twee verzen van Lukas 15 tonen de aanleiding voor het vertellen van deze drie gelijkenissen. De tollenaars en de zondaars kwamen naar Hem toe om naar Hem te luisteren (vs. 1), terwijl de farizeeën en schriftgeleerden daarover mopperden. Ze accepteerden niet dat Hij zondaars ontving en met hen at (vs. 2). Was het samen aan tafel gaan niet het meest sprekende beeld van de genade die Hij hun wilde aanbieden, en die de Heer toonde aan zondaars?

Menselijk gezien was de reactie van de farizeeën begrijpelijk. De groep mensen die rond de Heer Jezus zat, bestond uit zondaars en tollenaars, dus geen fraai gezelschap. Met zulke mensen liet men zich niet in en ging men niet aan tafel. De Heer Jezus deed het wel, omdat Hij een blijde boodschap voor hen had. In plaats van zelf te spreken konden de schriftgeleerden en farizeeën nu maar beter luisteren. Daarop richtte de Heer Jezus Zich tot hen en vertelde deze drie gelijkenissen.

In elk van de gelijkenissen zien we de vreugde bij de ‘vinder’ en bij de ‘ontvanger’. God verheugt Zich erover dat Zijn genade de vrije loop kan hebben, dat is het grote onderwerp van dit hoofdstuk. De Heer Jezus stelt de rijkdom van Gods genade ten toon. In de drie gelijkenissen zien we dan ook de reikwijdte van die genade. God zoekt de zondaar, en daarom zat de Heer Jezus ook te midden van zondaars. Dit hoofdstuk vormt een hoogtepunt in het Lukas-evangelie. Het toont het *hart* van het grote heilsplan van God voor de mensen. Laten wij dan ook, zoals de zondaars, tot Hem komen en luisteren naar deze gelijkenissen.

De eerste twee gelijkenissen

In de gelijkenis van het verloren schaap zien we de Zoon van God, Die als de Goede Herder op zoek gaat naar een verloren mens. We zien het zoekende werk van God ten aanzien van de zondaar. De Zoon is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden (Luk. 19:10). Zoals de herder bereid is de moeilijkheden van de wildernis te trotseren, zo was de Heer Jezus bereid in deze wereld te komen en een weg van lijden te gaan, tot de dood toe. Het verloren rondlopen van het schaap noodzaakt de herder ertoe een weg te gaan door de wildernis. Zo werd de Heer Jezus gedrongen door liefde voor het verlorene. Hij ging niet tussen de zondaars zitten, omdat Hij dat plezierig vond en met hen wilde meedoen – zoals de farizeeën eigenlijk suggereerden. Maar Hij deed het omwille van hun verloren toestand, waaruit Hij hen wilde redden. Daarvoor had Hij alles over. En zo gaat Hij op zoek naar het verlorene. Ieder mens kent Hij en ieder mens zoekt Hij. De herder in de gelijkenis zou misschien liever thuis zijn gebleven, dan op weg te gaan in de woestijn. Zo zou de Heer, menselijk gesproken, ook beter af zijn geweest als Hij in de hemel was gebleven. Maar Zijn liefde voor het verlorene drong Hem.

In de gelijkenis van de verloren munt zien we het werk van de Heilige Geest, Die met veel moeite op zoek gaat naar de verloren munt. We kunnen hierbij denken aan de Geest, zoals we in de eerste gelijkenis kunnen denken aan de Zoon en in de laatste gelijkenis aan de Vader. Zoals de vrouw er alles voor over had om het muntstuk te vinden, zo heeft de Heilige Geest er ook alles voor over om de zondaar te zoeken en te redden.

In deze twee gelijkenissen zien we het zoekende werk van Gods genade. De genade van God vloeit voort uit Zijn liefdevolle hart. De herder gaat op zoek, de vrouw gaat op zoek. Het principe hier is dat de genade van God onvoorwaardelijk is en van Hemzelf uitgaat, want uit genade zijn wij behouden (Ef. 2:5, 8). Alle aandacht in deze twee gelijkenissen valt op de rijkdom van Gods genade. De vraag wat ons deel

is, het *antwoord* op die genade, komt in de volgende gelijkenis aan bod. In de eerste twee wordt dit buiten beschouwing gelaten. De gelijkenissen zijn geen theologische uiteenzettingen, maar openbaren de genade die in Gods hart is; daar gaan deze gelijkenissen over.

De passiviteit van de munt en de onmogelijkheid van het schaap om de weg terug te vinden onderstrepen dit nog eens. In het schaap en in de munt zien we dan ook de toestand van de zondaar. Hij is ver van God, hij dwaalt rond (1 Petr. 2:25), ver van de bron van het leven en onbekwaam om de weg terug te vinden (zoals het schaap). De ongelovige is voor God eigenlijk als een dood ding (Ef. 2:1), want hij is dood in zonden, onbekwaam om zelf naar God terug te keren (zoals het levenloze muntstuk). En ook in de derde gelijkenis, van de verloren zoon, zien we een aspect van de toestand van de zondaar. Hij is vuil en onrein (varkens zijn onreine dieren), maar God heeft hem lief. Hij wil hem verlossen uit de varkensstal en in Zijn huis brengen.

Ook zien we in deze beide gelijkenissen wat de zondaar dan nodig heeft. Hij moet de Heer Jezus ontdekken als zijn Redder, het is immers de herder die het schaap gaat zoeken en het op zijn schouders neemt. De eerste gelijkenis toont dat Christus de reddende Herder is, Die op zoek gaat naar het verlorene. Daarom is het nodig voor de zondaar, dat de Heilige Geest werkzaam is in zijn hart. Hij moet Zijn licht laten schijnen. De tweede gelijkenis toont dat de Heilige Geest daar voortdurend mee bezig is en probeert Gods licht in de harten van zondaars te laten schijnen. Wanneer dat gebeurt, is God aan het werk in het innerlijk van de mens. Wat dat teweegbrengt, vinden we in de derde gelijkenis.

De derde gelijkenis

In de gelijkenis van de verloren zoon zien we de liefdevolle Vader, Die op de uitkijk staat en wacht op de verloren zoon. In deze gelijkenis mogen we de bekering van de zondaar zien, en tegelijkertijd het antwoord daarop van de kant van God. Terwijl in de eerste twee gelijkenissen alle aandacht uitging naar het genadige zoeken van God, vinden we in de derde gelijkenis de noodzaak van bekering bij de zondaar. We komen daar straks op terug. Maar tegelijkertijd wordt onze aandacht ook gericht op de liefde en de genade van de Vader, wanneer een zondaar tot Hem komt.

Want de zondaar mag ook de Vader ontdekken. Hij mag Hem leren kennen als een wachtende en uitzierende Vader, Die uitkijkt naar hem. Hij staat gedurig op de uitkijk, niet passief maar actief. En als Hij de verlorene ziet komen, dan rent Hij naar hem toe en overlaadt hem met de liefde en de genade van Zijn hart. Er is daarbij geen

aandacht voor het berouw van de zondaar, hoewel dat noodzakelijk is; de schuldbelijdenis van de zoon krijgt geen verdere aandacht. De Vader kijkt in het hart van de zoon. Bovendien gaat het ook hier om het thema de rijkdom van Gods genade en liefde voor te stellen.

De weg van de bekering, of de terugkeer

In de bekering van de verloren zoon kunnen we drie stappen onderscheiden. Al die stappen zijn noodzakelijk voor de verloren zoon om weer in de gemeenschap met de vader gebracht te worden. Ook de ongelovige doorloopt in het proces van de bekering deze drie stappen. Bij de bekering gaat het erom dat iemand zijn eigen zonden gaat belijden, nadat hij tot het besef daarvan is gekomen. Hij veroordeelt dan zichzelf en beseft zich op niets anders te kunnen beroepen dan het kruis van Golgotha; en daardoor rechtvaardigt hij God in Zijn handelen.

Naast het proces dat de ongelovige bij zijn bekering doorloopt, hebben deze drie stappen ook betekenis voor de afgedwaalde gelovige. Het komt voor dat gelovigen ver en lang afdwalen. Maar het gebeurt nog veel meer, bij elke gelovige, dat hij in de fout gaat en zijn relatie met de Vader verstoord wordt. Dan doorlopen wij eigenlijk steeds opnieuw deze drie stappen. Het afdwalen van de gelovige verandert niets aan de principiële positie die hij heeft als kind van God – een kind van een vader blijft altijd zijn kind. Maar het verandert wel zijn praktische toestand. In praktisch opzicht leeft hij dan evenzeer ver van de gemeenschap met God zoals een ongelovige, doordat zijn afdwaling, zijn zonde, tussen hem en God instaat. Aanvankelijk kan hij nog wel lijken op de zoon die hij is, zoals de verloren zoon aanvankelijk nog goed gekleed ging; maar in feite is zijn praktische toestand die van een mens tussen de varkens. Hij is dan vuil en onrein, buiten de gemeenschap met de Vader. Zo ziet de Vader hem, en zo zal hij ook openbaar worden. En zo zal hij ook zichzelf moeten gaan zien. Dan begint de weg van de terugkeer, zoals we die straks willen overdenken.

In de derde gelijkenis vinden we een *leegte* bij de verloren zoon, hij lijdt gebrek en heeft honger (vs. 14-16). Dat is het moment waarop hij over zijn toestand begint na te denken. Koppig als hij blijkbaar was, heeft het zolang geduurd, tot hij zelfs de schillen van de varkens wilde eten. Het gebeurt vaak dat mensen eerst in moeilijke omstandigheden moeten terechtkomen, voordat ze gaan nadenken. Soms is het nodig dat er eerst een hongersnood komt. Er moet een gemis ontstaan, een tekort, een nood. Bij ongelovigen is dat vaak het geval, maar ook bij christenen. Hoe koppiger iemand is, hoe groter de nood moet worden. Soms ontstaat de nood

vanzelf door de omstandigheden. Soms brengt God Zelf die nood in het leven van mensen, en de kern ervan is de behoefte aan God.

Drie stappen

Stap 1

Het eerste wat de verloren zoon deed, was *nadenken*. ‘Toen kwam hij tot zichzelf’ (vs. 17), m.a.w. hij onderzocht zichzelf. Hij vergeleek de situatie waarin hij zich bevond met hoe het vroeger in zijn leven was. Hij moet vaststellen dat hij bergafwaarts gegaan is.

Voor ongelovigen:

En zo daagt de Heer Jezus de farizeeën en de schriftgeleerden uit om eens goed over zichzelf te gaan nadenken. Ze waren zeer religieus, maar ze hadden geen levende band met God. En als ze hun eigen hart goed zouden onderzoeken, zouden ze ontdekken dat ze zelfs helemaal niet de heerlijkheid van *God* op het oog hadden, maar hun *eigen* eer. Mattheüs 23:27 vergelijkt hen met witgepleisterde graven, die van buiten fraai schijnen, maar van binnen vol doodsbeenderen en allerlei onreinheid zijn. Dat was hun ware toestand, en die zouden ze moeten ontdekken. Ze dachten zoveel beter te zijn dan de zondaars waar Jezus tussen zat, maar ze waren er even erg aan toe. En zo geldt het voor ieder mens dat zijn zondige toestand hem duidelijk moet worden.

Voor gelovigen:

Zelfonderzoek en zelfreflectie zijn zaken die voortdurend aanwezig moeten zijn bij de gelovige: ‘Hoe is het met mij gesteld?’ Hoe is het met uw relatie met God? Bent u vooruit gegaan, of net andersom? Ook gelovigen kunnen wel eens op witgepleisterde graven lijken. Daarmee bedoel ik niet dat ze in dezelfde ongelovige toestand als die van de farizeeën verkeren, maar dat het er aan de buitenkant mooier kan uitzien dan van *binnen*. Jakobus schrijft aan gelovigen: ‘Reinig de handen, zondaars, en zuiver de harten, wankelmoedigen’ (4:8b). Dat schrijft hij bij de oproep om tot God te naderen (8a), en bij de belofte dat Hij ons zal verhogen wanneer wij onszelf vernederen (vs. 10). Een gelovige moet zich eerlijk in het licht van God durven onderzoeken; en wanneer er een foute toestand is daarover wenen en treuren (vs. 9). Het is de eerste stap op de weg naar herstel. Neem nu maar even de tijd om hierover na te denken. Het is gemakkelijker om gewoon verder te lezen en het nadenken uit te stellen, maar het is beter om *eerst* na te denken en dan pas verder te lezen. Als u vaststelt dat u afgedwaald bent, dan is het

goed dat u tot uzelf komt en overgaat tot de volgende stap. Dat het werk van de Heilige Geest bij deze stap noodzakelijk is, is reeds aangetoond bij de tweede gelijkenis.

Stap 2

Het tweede dat de verloren zoon deed, was een *beslissing* nemen. 'Ik zal naar mijn vader gaan en tegen hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden; behandel mij als een van uw dagloners' (vs. 18-19). Hij had zijn toestand ingezien en was tot berouw gekomen. Hij vernederde zichzelf. Hij beseftte dat hij totaal in de fout was gegaan en dat hij niets aan te bieden had om het goed te maken met zijn vader.

Voor ongelovigen:

Ook dit moeten ongelovigen ontdekken. Ze zijn volledig afhankelijk van de genade van God. Ze zijn vuil, zonder middelen, hebben heel wat op hun kerfstok, en hebben niets om het goed te maken. Wat een belangrijke stap is dat, maar ook een moeilijke stap. Totaal aangewezen zijn op genade, en niet op eigen prestaties of verdiensten – 'niet uit werken' (Ef. 2:9). Dat maakt het voor veel mensen moeilijk. Omdat ze enerzijds iets willen *doen*, en anderzijds omdat ze maar moeilijk kunnen geloven dat de liefde en de genade van God zó groot zijn dat Hij niets van hen verwacht.

Voor gelovigen:

Als stap één u duidelijk heeft gemaakt dat uw relatie met God niet in orde is, dan wordt deze stap heel belangrijk. Wat gaat u nu doen met het resultaat van stap één, als u ingezien hebt dat u het bedorven hebt, als u daarover berouw hebt. U moet een beslissing nemen, u moet beslissen om op te staan en terug te keren naar de plaats van de gemeenschap met God: door de Bijbel te lezen, gebed, de gemeente bezoeken (als u dat hebt nagelaten), persoonlijke gesprekken met een broeder of zuster, enz. Durft u dat? Durft u dat hier en nu te beslissen, als dit het geval is bij u? Als u hier 'Ja' op antwoordt, moet u dat ook meteen maar doen. Maak uw beslissing aan de hemelse Vader bekend. Besef wel dat u niets aan te bieden hebt. De Vader ontvangt een afgedwaalde alleen op grond van genade. Ga niet met alle vroegere prestaties aankloppen en ga ook niet met allerlei beloften om het goed te maken. Ga met *berouw* en met het verlangen om het weer in orde te hebben met God.

Stap 3

Het derde wat de weggelopen zoon deed, was zijn beslissing *uitvoeren*. Hij vertrok meteen en ging op weg naar zijn vader (vs. 20a, vgl. vers 21). Niet enkel woorden, óók daden. Een beslissing nemen zonder die uit te voeren, is even zinloos als helemaal geen beslissing nemen. En zo ging de verloren zoon op weg naar huis, overgeleverd aan de reactie van zijn vader.

Voor ongelovigen:

Het kan gebeuren dat ongelovigen, bij wijze van spreken, op de drempel staan bij God en toch niet ertoe komen om zich aan Gods genade over te geven. Denk bijvoorbeeld aan de rijke jongeling. Er kunnen verschillende oorzaken voor zijn. En dan hebben wij als gelovigen de heel belangrijke taak om te vertellen over de ontvangst bij de Vader (zie verder).

Voor gelovigen:

Als u op het punt bent gekomen dat u eigenlijk niet goed bezig bent, en besloten hebt daar iets aan te veranderen, dan moet u ook heel praktisch handen en voeten daaraan geven. Ga op uw knieën en belijd alles aan de Vader. Ga tijd reserveren om te bidden en de Bijbel te lezen. Dus het avondprogramma TV, ook al is het uw favoriete programma, vervangen door Bijbellezen of gebed. En de wekker vroeger zetten op zondagmorgen, als u de samenkomst zou hebben nagelaten. Als het nodig is: kies een broeder of zuster waarin u vertrouwen hebt, stap naar die persoon toe en vraag om een gesprek. De Vader zal u hartelijk ontvangen.

De boodschap voor de toehoorders

De Heer Jezus Zelf is de grote Evangelist, als Hij deze gelijkenissen vertelt. Hij appelleerde aan de harten van Zijn toehoorders: de zondaars en de farizeeën. Hij openbaarde de toestand van hun hart en wees hun de weg die zij moesten gaan om in relatie met de Vader te komen. Dat is nu ook de boodschap die *wij* aan de mensen rondom ons hebben uit te dragen. Het is een tweeledige boodschap. Aan de ene kant het voorstellen van de verdorvenheid van het menselijk hart, en aan de andere kant het spreken over de Herder Die het verlorene is komen zoeken, en over de Vader Die naar ons uitziet. En dat terwijl de Geest de harten verlicht. Wat een geweldige boodschap!

Maar ook de discipelen horen Hem deze gelijkenissen vertellen. Want we moeten bedenken dat ook Judas, die hem later zou verraden, hier bij is; en Petrus, die Hem

later zou verloochenen; en ook de andere discipelen, die eveneens nog zouden zondigen. Maar over hun hoofden heen ook alle gelovigen die dit hoofdstuk lezen. Ook voor ons klinkt de tweevoudige boodschap: Onderzoek je hart in het licht van God, en laat de Geest onderzoekend aanwezig zijn in je leven. En anderzijds mogen wij weten dat wij altijd mogen terugkeren naar de Vader, Die met open armen op ons wacht. Er is ook de Herder, Die ons graag op Zijn schouders neemt.

De gunstbewijzen van de vader

Laten we nu kijken naar de houding van de vader. Hij zag zijn zoon al van ver komen doordat hij op de uitkijk stond. Elke dag zag hij uit naar het moment waarop hij zijn zoon zou zien terugkeren. Als hij hem ziet, loopt hij hem tegemoet (vs. 20). De zoon krijgt een knuffel en een kus (vs. 20). Zijn belijdenis wordt gehoord, maar hij ondergaat niet de negatieve gevolgen die hij verwachtte (vs. 21). Hij krijgt het beste kleding, schoenen en een ring (vs. 22). Ten slotte wordt er een feest gevierd met een heerlijke maaltijd (vs. 24, 32). De vader is blij!

Zo'n blijdschap vonden we ook in de andere twee gelijkenissen (vs. 5-7; 9-10). Het gevondene is niet de bron van de blijdschap, het is wel de aanleiding en het onderwerp van de blijdschap. Maar de bron ervan is de liefde die in het hart van God is. Zo is Gods Vaderhart. Hij is verrukt dat de liefde van Zijn hart zich kan uitstorten over een zondaar. Hij schept er intens behagen in een zondaar te redden; het is Zijn vreugde over onze redding. Hij beschouwt een zondaar die tot Hem komt als uiterst waardevol, zoals voor de herder elk schaap belangrijk was voor zijn inkomen. En nog meer: zoals voor de vrouw – mogelijk wordt bedoeld op een weduwe – het muntstuk, waarschijnlijk een dagloon, van groot belang was voor haar levensonderhoud. En zelfs nog meer: zoals een kind het diepste van het hart van zijn ouders raakt. Hoe ontroerend is het toch te mogen weten dat God ontzettend blij is, wanneer het verlorene gevonden wordt. De blijdschap van God over de geredde zondaar wordt in de gelijkenissen geïllustreerd door de blijdschap die iemand kent wanneer hij iets uiterst waardevol terugvindt.

De vader brengt de verloren zoon in zijn huis als zijn *zoon*, niet als een *dagloner*. De gunstbewijzen van de vader zijn overvloedig. Wat een verschil met de burgers van de stad, die hem naar het zwijnenhok verwezen. En zo wordt ook een zondaar die tot bekering komt, volwaardig aangenomen als kind van de hemelse Vader. Alle hemelse zegeningen worden zijn deel. Hij wordt gebracht in de volle gemeenschap met de Vader. En zo is het ook met de afgedwaalde gelovige: hij wordt weer ten

volle aangenomen als een zoon in het huis van de Vader, de gemeenschap wordt hersteld. In elk van de drie gelijkenissen is er dan ook een *huis* aanwezig.

De reactie van de wereld

Tegenover de vreugde van de vader staat het ongenoegen van de oudste zoon. Wat een contrast! Met de oudste zoon verwijst de Heer Jezus naar de farizeeën en de schriftgeleerden. Zij vatten niet hoeveel het betekent voor God de Vader, dat een verlorene gered wordt. Dat komt voort uit het feit dat zij zelf de verlossing door God niet kennen en niet nodig denken te hebben, er zelfs helemaal niet in geloven. Wat een pijnlijke les moesten deze farizeeën, die het van hun ijver voor de wet verwachtten, toch leren. Ze waren in een even verloren toestand als de zondaars die rond Jezus zaten. En over hun hoofden heen gaat de boodschap naar alle mensen. Goede mensen en slechte mensen: allen hebben gezondigd en verkeren in een verloren toestand.

Zulke zelfvoldane mensen zien niet in dat ook *zij* de genade van God nodig hebben. Zij vertrouwen op hun eigen gerechtigheid en vinden zichzelf wel goed. Ze denken: 'Als er een hemel is, dan zal ik daar zeker binnen mogen komen, ik ben toch geen slecht mens'. Evenals de oudste broer zich beriep op zijn prestaties, maar helemaal niet beseftte waar het echt om ging. Bij de farizeeën, ondanks dat ze in een religieus kader onder de wet van God leefden, ging het allemaal om henzelf. De oudste zoon is allereerst een beeld van mensen die het van de werken der wet verwachten. Daarom stoorden de farizeeën zich zo aan de genade, waarover de Heer Jezus sprak. Bij de mensen in de wereld gaat het ook altijd om henzelf en zij vinden zichzelf, al spreken ze het zo niet uit, te goed voor de genade van God; want ze verwachten het meer van wie zij zijn en van wat zij doen.

Genade voor allen

In de gelijkenis van het verloren schaap lijkt het allereerst te gaan om de schapen van het huis van Israël (vgl. Ps. 74:1; 78:52; 79:13; 95:7; 100:3; Jes. 53:6; Jer. 23:1-3; 50:6; Ezech. 34). In de gelijkenis van de verloren zoon komt deze uit een ver land. Hier wordt aangegeven dat de boodschap ook voor heidenen is. Dit moet Israëlieten, vooral de farizeeën en schriftgeleerden, door het hart gesneden hebben. Zou God genadig zijn voor die onreine heidenen? Het antwoord is: Ja! Israël had de wet en de profeten en heel Gods geschiedenis met hen, zoals de oudste zoon altijd bij de vader was; maar ze hadden het niet begrepen. De oudste

zoon spreekt over 'die zoon van u'. Hij wil zich niet verbonden weten met de jongste zoon. Maar de vader reageert met de woorden: 'die broer van jou'. Alle mensen worden op gelijke voet gesteld als het nageslacht van de eerste Adam, wanneer het gaat om onze zondige toestand voor God (Rom. 3:9-20, 24).

Allereerst is Gods heilsboodschap verkondigd aan Israël. Vervolgens is het uitgegaan naar de heidenen. Reeds in de belofte aan Abraham was dit plan bekendgemaakt. De Heer Jezus Zelf predikte het. In het boek Handelingen zien we het voor onze ogen gebeuren. Het begon in Jeruzalem, en het verbreidde zich van daaruit over heel de aarde. Gods genade is er voor alle mensen; Hij heeft iedereen lief. De Heiland wil iedereen op Zijn schouders nemen om hem thuis te brengen. De Heilige Geest gaat over heel de aarde om mensen te zoeken. De Vader wacht op mensen uit elke uithoek van de wereld om ze binnen te laten bij Zijn eeuwig feestmaal.

